WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY DO PROGRAMU NAUCZANIA
„Współczesna zachęta do filozofowania w dialogu ze starożytnymi mistrzami”
dla I klasy liceum ogólnokształcącego

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2018 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Wymagania na ocenę wyższą obejmują również wymagania na ocenę niższą.

Działy	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń:	**Uczeń:**	**Uczeń:**	**Uczeń:**	**Uczeń:**
I. Pojęcie filozofii	- wyjaśnia genezę i znaczenie terminu „filozofia” - wymienia podstawowe działy filozofii - charakteryzuje Arystotelesowski podział filozofii	- podaje przykłady pytań filozoficznych	- wskazuje na elementarną specyfikę filozofii w stosunku do innych dziedzin kultury i ludzkiej myśli	- wskazuje możliwości i ograniczenia wykorzystania logiki w filozofii i w nauce	- charakteryzuje wielorakie uwarunkowania, w tym filozoficzne (metafilozofia) filozofowania - formułuje własne stanowisko w kwestii genezy filozofowania i filozofii
II. Pierwsze pytania filozoficzne: co stanowi *arche* świata, jego sens i znaczenie	- zna i rozumie pojęcie *arche* - wskazuje wybranych pierwszych filozofów przyrody (Tales, Anaksymander, Anaksymenes)	- wymienia różne modele rozumienia *arche* (woda, bezkres, powietrze) u wybranych jońskich filozofów przyrody	- porównuje i analizuje różne modele rozumienia *arche* u wybranych jońskich filozofów przyrody - przedstawia koncepcję czterech żywiołów jako pierwszą próbę rozwiązania naukowego problemu elementarności	- wyjaśnia sens i znaczenie pytania o *arche* świata oraz problematyzuje samo pytanie - dostrzega w metodzie jońskich filozofów przyrody zalążek empirycznej metody naukowej: obserwacja zjawisk przyrodniczych oraz wysuwanie hipotez wyjaśniających te zjawiska	- podejmuje dyskusję z różnymi modelami rozumienia *arche* u wybranych jońskich filozofów przyrody oraz formułuje własne stanowisko, w tym w odniesieniu do problematyczności samego pytania - wyjaśnia koncepcję *arche* Pitagorasa (liczba) i jej znaczenie
III. Pierwsze spory filozoficzne	- wskazuje dwa fundamentalne spory filozoficzne: monizm	- wyjaśnia pojęcia: monizm, pluralizm, statyzm, wariablizm	- wskazuje silne i słabe strony monizmu,	- wyjaśnia genezę, znaczenie i konsekwencje	- formułuje własne stanowisko w kontekście

	(Tales) *vs.* pluralizm (Empedokles), statyzm (Parmenides) *vs.* wariabilizm (Heraklit)oraz podaje przedstawiciela każdego z tychże stanowisk		pluralizmu, statyzmu i wariablizmu	pierwszych sporów filozoficznych - wskazuje schematy myślowe leżące u podłoża pierwszych sporów filozoficznych	problematyki pierwszych sporów filozoficznych - identyfikuje współczesne odsłony pierwszych sporów filozoficznych
IV. Atomizm grecki jako paradygmat ontologii naturalistycznej	- identyfikuje stanowisko atomizmu Demokryta jako przykład myślenia naturalistycznego	- opisuje stanowisko atomizmu Demokryta	- wskazuje racje stojące za przyjęciem stanowiska atomizmu - podaje przykłady wyjaśniania zjawisk w świecie w odwołaniu do procesów składania i rozkładania konfiguracji składników prostszych	- rekonstruuje ideę poszukiwania najmniejszej cząstki materii, najprostszych składników bytu i problematyki ich niepodzielnego charakteru - rozumie znaczenie podejścia naturalistycznego	- wskazuje różnice między naturalizmem metodologicznych i ontologicznym - analizuje silne i słabe strony podejścia naturalistycznego
V. Filozofia Sokratesa jako początki filozofii człowieka i etyki	- wskazuje Sokratesa jako „ojca" filozofii człowieka i etyki - elementarnie charakteryzuje filozofię Sokratesa	- charakteryzuje filozofię Sokratesa w kontekście jego życia i postawy moralnej - przedstawia stanowisko intelektualizmu etycznego	- zna i wyjaśnia założenia elenktyczno-maieutycznej metody Sokratesa - objaśnia terminy: psyche, arete, daimonion jako kluczowe dla filozofii Sokratesa - wyjaśnia koncepcję uprawiania filozofii poprzez autorefleksję (hasło „poznaj samego siebie")	- zna i charakteryzuje spór Sokratesa z sofistami (absolutyzm *vs.* relatywizm) - wskazuje wagę i znaczenie napięcia między sofistyką a filozofią - wskazuje racje stojące za intelektualizmem etycznym - wyjaśnia różnicę między klasyczną dyskusją a erystyką	- wyjaśnia znaczenie sofistów, nie tylko jako kontekstu dla działalności Sokratesa i ich związek z początkami demokracji greckiej - problematyzuje związek filozofii i demokracji w odniesieniu do współczesności - zajmuje własne stanowisko w stosunku do koncepcji filozofii rozumianej jako troska o duszę i sztuka dobrego życia

					- wskazuje kulturowe znaczenie osoby i przesłania Sokratesa, podejmując nad nim krytyczną refleksję
VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu	- przedstawia oraz interpretuje alegorię „jaskini" (*Państwo*, 514a – 517a) - opisuje dualizm antropologiczny	- wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, wiecznych, niezmiennych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych - przedstawia podstawowe założenia monizmu i dualizmu antropologicznego	- rekonstruuje spór o to, czy ludzkie czynności umysłowe można wyjaśnić wyłącznie w odwołaniu do procesów fizycznych: materializm (naturalizm) *vs.* dualizm (antynaturalizm) - objaśnia termin *anamneza* i przedstawia platońskie stanowisko w kwestii źródeł poznania (aprioryzm) - objaśnia platońską koncepcję człowieka - zna pojęcie eudajmonizmu i w jego kontekście interpretuje etykę Platona - objaśnia sens potoczny i źródłowy pojęcia *miłość platoniczna* (*Uczta*, 209e – 212c)	- przedstawia spór o uniwersalia i stanowisko Platona w tej kwestii - wyjaśnia w jakim sensie poglądy ontologiczne i epistemologiczne Platona mają charakter antynaturalistyczny - rekonstruuje argument na rzecz nieśmiertelności duszy z jej podobieństwa do wiecznych idei (*Fedon*, 78d – 80b) oraz wyjaśnia znaczenie sporu dotyczącego istnienia i nieśmiertelności duszy - objaśnia sens - wyjaśnia związek soteriologicznej etyki Platona z jego ontologią i epistemologią	- problematyzuje etykę Platona jako propozycję soteriologiczną; wskazuje znaczenie dylematu Eutyfrona - wskazuje orfickie tło dualizmu antropologicznego Platona i jego związku z koncepcją metempsychozy - formułuje własne stanowisko w kwestii antynaturalistycznego charakteru filozofii Platona
VII. Filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych	- przedstawia teorię aktu i możności - wyjaśnia koncepcję człowieka jako jedności ciała i duszy (jedności psychofizycznej)	- przedstawia teorię hylemorfizmu - przedstawia koncepcję cnoty jako trwałej dyspozycji do zachowania właściwej miary i wyjaśnia jej	- objaśnia teorię możności i aktu jako próbę pogodzenia wariabilizmu i statyzmu - objaśnia teorię materii i formy jako próbę pogodzenia materializmu (naturalizmu)	- problematyzuje relację między przyjaźnią a szczęściem - przedstawia teorię substancji i przypadłości - dokonuje analizy i interpretacji fragmentów *Etyki*	- przedstawia ideał życia kontemplacyjnego i jego związek z koncepcją Absolutu jako Myśli myślącej samą siebie - problematyzuje zasadę złotego środka

	- omawia koncepcję szczęścia (*eudajmonii*) jako celu ludzkiego życia	rolę w koncepcji przyjaźni	i platonizmu (antynaturalizmu)	*nikomachejskiej* (ks. II, 7-8, 1107a)	w kontekście postaw supererogacyjnych - formułuje własne stanowisko wobec autotelicznego charakteru filozofii teoretycznej
VIII. Epikureizm i stoicyzm jako dwa paradygmaty etyki	- przedstawia rolę przyjemności w epikurejskiej koncepcji szczęścia - przedstawia rolę cnoty w stoickiej koncepcji szczęścia	- porównuje epikurejski model szczęścia z modelem stoickim - rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia etyki epikurejskiej i stoickiej	- charakteryzuje podstawowe założenia etyki cynickiej i cyrenaickiej (hedonistycznej) - przedstawia spór deontologizmu z konsekwencjalizmem jako przedłużenie sporu etyki epikurejskiej i stoickiej - dokonuje analizy i interpretacji wybranego fragmentu *Listu do Menoikeusa* Epikura oraz wybranego fragmentu pism Seneki	- przedstawia poglądy cynickie i cyrenaickiej (hedonistyczne) w kluczu napięcia między naturą a kulturą - charakteryzuje stosunek epikureizmu i stoicyzmu wobec śmierci - konfrontuje epikureizm z wyzwaniami współczesnego konsumpcjonizmu - formułuje własne stanowisko dotyczące przyczyn współczesnego odrodzenia stoicyzmu	- analizuje czwórmian Epikura - formułuje własne stanowisko w sporze o normę moralności - wskazuje szczególnie istotne współcześnie obszary związane ze sporem deontologizm - konsekwencjalizm
IX. Tropy sceptyckie jako wyzwanie dla epistemologii	- identyfikuje główne przesłanie sceptycyzmu - wskazuje starożytnych i nowożytnych przedstawicieli sceptycyzmu	- wyjaśnia na wybranych przykładach, na czym polega względność spostrzeżeń - identyfikuje na wybranych przykładach regres, błędne koło oraz arbitralność w uzasadnieniu	- wyjaśnia na czym polegał spór między starożytnymi dogmatykami i sceptykami - wskazuje silne i słabe strony dogmatyzmu i sceptycyzmu oraz racje za nimi stojące	- przedstawia krytyczny stosunek sceptycyzmu wobec absolutystycznych koncepcji wiedzy i etyki - charakteryzuje wyzwania relatywizmu epistemologicznego i etycznego	- wyjaśnia znaczenie i rolę dogmatu i aksjomatu - przedstawia ideę metodycznego wątpienia Kartezjusza i jej znaczenie dla nowożytnej metodologii naukowe - problematyzuje kwestię możliwych granic sceptycyzmu
X. Początki filozoficznej teologii	- wskazuje na obecność w filozofii starożytnej idei Absolutu	- przedstawia przykładową starożytną koncepcję Absolutu	- przedstawia główne starożytne koncepcje Absolutu (Boga): Demiurg oraz idea Dobra (Platon),	- problematyzuje kwestię kryteriów absolutności Absolutu	- formułuje problem możliwości stanowiska filozoficznego

	- wskazuje różnicę między filozoficznym Absolutem a religijnym / mitologicznym Bogiem/bogami - krótko charakteryzuje postać św. Augustyna	- wskazuje na możliwe napięcia i sojusze między starożytną filozofią a chrześcijaństwem	Nieporuszony Poruszyciel (Arystoteles), rozumna natura świata (stoicyzm), Prajednia (Plotyn) - wyjaśnia i problematyzuje napięcie między filozoficznym Absolutem a Bogiem / bogami religii / mitologii - rekonstruuje filozoficzno-duchowe poszukiwania św. Augustyna: manicheizm, sceptycyzm, neoplatonizm, chrześcijaństwo	- przedstawia ważniejsze poglądy filozoficzne św. Augustyna: iluminacja, *creatio ex nihilo*, woluntaryzm, zło jako brak dobra - przedstawia możliwe modele relacji między filozofią starożytną a chrześcijaństwem	pozbawionego idei Absolutu - przedstawia filozoficzne znaczenie sporu św. Augustyna z Pelagiuszem - formułuje własne stanowisku na temat idei Absolutu / Boga / bogów oraz

Przewidywane formy weryfikacji realizacji przez uczniów wymagań edukacyjnych: wypowiedź ustna (np. odpowiedź, dyskusja, debata), wypowiedź pisemna (np. kartkówka, sprawdzian, esej), praca zespołowa.